

Bezpieczeństwo w czasie epidemii

Safety during an epidemic

Przemysław Rakowski

ORCID: 0000-0002-3123-9757

e-mail: rakowski.przemyslaw@interia.pl

Akademia Marynarki Wojennej

Over the centuries, mankind has been confronted with many threats of various natures, both local and global. One of them is the epidemic of an infectious disease, which modern civilization is currently undertaking many efforts to face. In the past, epidemics such as plagues, Spanish flu or A/ H1N1 flu put the safety of the societies of that time to a very hard test. Similarly, the current Sars-Cov-2 epidemic is undermining the security of all countries in the world. Undoubtedly, functioning at this time is difficult. In order to prevent and control infections, it is essential to follow the recommendations and guidelines issued by the relevant authorities. Any physical contact with third parties should also be restricted. In this difficult period for all, fears and concerns about life and health of one's own and one's loved ones may appear. This is also a time when uncertainties and doubts about your future arise. Finally, the duration of the epidemic may favour the emergence of other threats, such as include widespread disinformation about the coronavirus. It is easy to see that the current situation significantly reduces the level of feeling of safety. The aim of this article is to examine how the current coronavirus epidemic affects the safety of Polish citizens. The article consists of a theoretical part, which raises the issue of safety as a need, presents information on the new coronavirus, presents measures to protect against infection and points to disinformation as one of the important threats spread during the ongoing

epidemic. The second part has a research character, because it presents the results of the research on safety in the context of the coronavirus epidemic, which were carried out among the citizens of Poland.

Key words: security, epidemic, coronavirus, security risks, disinformation.

Wstęp

Na przestrzeni wieków ludzkość miała do czynienia z wieloma zagrożeniami różnej natury, zarówno o zasięgu lokalnym, jak i globalnym. Jedno z nich stanowi epidemia choroby zakaźnej, której współczesna cywilizacja właśnie podejmuje wiele wysiłków, aby stawić jej czoła. W przeszłości epidemie m.in. dżumy, grypy „hiszpanki” czy grypy A/H1N1 wystawiały bezpieczeństwo ówczesnych społeczeństw na bardzo ciężką próbę. Analogicznie obecnie panująca epidemia wirusa Sars-Cov-2 godzi w bezpieczeństwa wszystkich państw na świecie. Niewątpliwie funkcjonowanie w tym czasie jest trudne. W celu zapobiegania i zwalczania zakażeń należy bezwzględnie stosować się do zaleceń i wytycznych wydawanych przez odpowiednie organy. W tym czasie ważne jest również ograniczanie wszelkich kontaktów fizycznych z osobami trzecimi. W tym trudnym dla wszystkich okresie pojawiać się mogą lęki i obawy dotyczące życia i zdrowia własnego, jak i swoich najbliższych. Jest to również czas, w którym pojawiają się niepewności i wątpliwości co do swojej przyszłości. W końcu okres trwania epidemii może sprzyjać powstawaniu innych zagrożeń, do których m.in. zaliczyć można rozpowszechnianie dezinformację na temat koronawirusa. Bez trudu można dostrzec, iż obecna sytuacja znacząco wpływa na obniżenie poziomu poczucia bezpieczeństwa. Celem niniejszego artykułu jest zbadanie jak panująca obecnie epidemia koronawirusa wpływa na bezpieczeństwo obywateli RP. Artykuł składa się z części teoretycznej, która porusza kwestię bezpieczeństwa jako potrzeby, prezentuje informacje dotyczące nowego koronawirusa, przedstawia środki ochrony przed zakażeniem oraz wskazuje na dezinformację jako jednego z istotnych zagrożeń szerzonych podczas trwającej epidemii. Druga część posiada charakter badawczy, bowiem zaprezentowane w niej zostały wyniki badań dotyczące bezpieczeństwa w kontekście epidemii koronawirusa, które przeprowadzone zostały wśród obywateli RP.

Bezpieczeństwo - wartość i potrzeba

Niewątpliwie, bezpieczeństwo stanowi istotną wartość w życiu każdego człowieka. Wśród wartości takich, jak: wolność, dobro, prawda, sprawiedliwość, szczęście,

miłość itp., bezpieczeństwo traktowane jest w sposób nadrzędny bowiem osiągnięcie go stanowi powinność elementarną, stojącą ponad społeczno-ekonomicznymi i kulturowymi przejawami aktywności społecznej. Dzięki wartościom kształtowana jest odpowiedzialna postawa człowieka. Bezpieczeństwo jest również fundamentalną potrzebą, której zaspokojenie warunkuje pomyślny byt, a w efekcie tego także rozwój. Swym zakresem bezpieczeństwo obejmuje wiele innych potrzeb m.in.: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, wolności od zagrożeń czy wreszcie ochrony poziomu i jakości życia. Brak zaspokojenia tych potrzeb w konsekwencji wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia (Gdula, 2010, s.2).

W literaturze przedmiotu można znaleźć wiele klasyfikacji ludzkich potrzeb, jednakże najbardziej popularna jest ta, która stworzona została przez Abrahama Masłowa. Amerykański psycholog Abraham Maslow stworzył teorię, w której wysnuł twierdzenie, iż potrzeby ludzkie posiadają ściśle określoną hierarchię i tylko zaspokojenie tej jednej z niższego szczebla może spowodować spełnienie kolejnej (Nęcki, 2018). Hierarchia ta określana jest również jako piramida potrzeb. Schemat tej piramidy przedstawia rysunek 1.

Rysunek 1. Piramida potrzeb Masłowa

źródło: <https://poradnikpracownika.pl/-na-czym-polega-hierarchia-potrzeb-maslowa> (dostęp 23.03.2020).

Zgodnie z zaprezentowanym rysunkiem:

- potrzeby fizjologiczne odnoszą się do takich kwestii, jak sen, zaspokojenie głodu

lub pragnienia; potrzeby fizjologiczne to te fizyczne wymagania, które są niezbędne do przetrwania,

- potrzeby bezpieczeństwa dotyczą m.in. zapewnienia poczucia stabilizacji, wolności od lęku, strachu czy obaw dotyczących egzystencji zarówno własnej, jak i swoich bliskich,
- potrzeby przynależności stanowią o nawiązywaniu kontaktów z innymi ludźmi, miłości, przyjaźni czy o uczestnictwie w życiu jakiejś grupy społecznej,
- potrzeby uznania dotyczą potrzeby bycia szanowanym, jak i poczucia własnej wartości,
- potrzeby samorealizacji przejawiają się w postaci dążenia człowieka do rozwoju swoich zdolności i możliwości (Nęcki, 2018).

Przytoczona powyżej hierarchia potrzeb ukazuje, jak istotną rolę w życiu człowieka odgrywa potrzeba bezpieczeństwa. Odpowiednie zaspokojenie tej potrzeby umożliwia z kolei rozwój danego podmiotu. Warto w tym miejscu dodać, iż potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa nie dotyczy tylko i wyłącznie pojedynczej jednostki. Jest ona również przedmiotem zainteresowania całych grup społecznych, narodów, państw czy w końcu społeczności i systemów międzynarodowych.

W skrócie można powiedzieć, że celem bezpieczeństwa jest zaistnienie poczucia równowagi, dobrobytu, stabilności, zadowolenia, co w dalszej perspektywie umożliwia zaspokojenie potrzeby trwania, wszechstronnego rozwoju i wewnętrznego spokoju (Gdula, 2010, s. 3). My, ludzie dosyć często nie zdajemy sobie sprawy, czym tak naprawdę jest dla nas bezpieczeństwo, dopóki nie zaistnieje jakiegoś rodzaju zagrożenie, które istotnie zachwieje naszym poziomem poczucia stabilności, równowagi czy spokoju.

Epidemia a bezpieczeństwo

Jednym z istotnych zagrożeń, które godzi w bezpieczeństwo podmiotu jest epidemia choroby zakaźnej. Zgodnie z definicją epidemia to masowe i jednoczesne zachorowanie dużej liczby osób z danego obszaru na określoną chorobę (Ekologia.pl, 2020). Epidemię o dużym zasięgu i skali oddziaływania zaś określa się mianem pandemii. Można śmiało stwierdzić, że obecnie mamy do czynienia z pandemią wirusa Sars-Cov-2, który swym zasięgiem objął niemalże wszystkie państwa na globie ziemskim.

Nowy koronawirus (specjalistycznie określany jako SARS-Cov-2), który należy

do rodziny koronawirusów (*coronaviridae*), wywołuje chorobę o nazwie COVID-19 (z ang. Coronavirus Disease) (MZ, 2020). Koronawirusy występują głównie u zwierząt, powodując u nich różnego rodzaju choroby np. układu oddechowego. Wirusy te posiadają jednakże pewną zdolność do mutacji i tym samym mogą one zakażać coraz to nowe gatunki (w tym gatunek ludzki). Choroba przez nie wywoływana objawia się w postaci gorączki, suchego kaszlu, powoduje problemy z oddychaniem, utratę węchu i smaku, bóle mięśni i ogólne zmęczenie (MZ, 2020). Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez Ministerstwo Zdrowia najbardziej narażone na rozwinięcie ciężkiej choroby, jak i śmierć z tego tytułu, są osoby w podeszłym wieku, z obniżoną odpornością, które posiadają choroby współistniejące, w szczególności te przewlekłe, wśród których wymienić można np. cukrzycę. Do zakażenia koronawirusem dochodzi przede wszystkim drogą kropelkową, a więc w sytuacji kiedy osoba zakażona mówi, kaszle lub kicha. Dodatkowo zakażenie może nastąpić poprzez dotknięcie przedmiotu lub powierzchni, na której znajduje się wirus, a następnie dotknięcie twarzy w okolicy ust, nosa bądź oczu, co spowoduje przedostanie się wirusa bezpośrednio do organizmu.

Czas epidemii to bez wątpienia trudny okres dla całego społeczeństwa. W szczególności epidemia stanowi poważne wyzwanie dla całego personelu medycznego, który znajduje się na tzw. pierwszej linii ognia w walce z tym zagrożeniem. W takiej sytuacji istotne jest zagwarantowanie, aby personel medyczny był wyposażony we wszelkie niezbędne środki ochrony osobistej, do których zaliczyć można m.in.: maski twarzowe z filtrem P2 lub wyższym, nieprzemakalne fartuchy, gogle ochronne, przyłbice, rękawice czy kombinezony (Krawczyk, 2020). W zaistniałej sytuacji środki ochrony osobistej odgrywają niezwykle ważną i elementarną rolę, ponieważ istotnie zabezpieczają przed zakażeniem. W efekcie tego nie zaistnieje potrzeba poddania się kwarantannie przez daną osobę z personelu medycznego. W czasie epidemii życie i zdrowie każdego lekarza, ratownika medycznego, jak i pielęgniarki jest na wagę złota, więc zapewnienie im bezpieczeństwa powinno mieć charakter priorytetowy.

W czasie epidemii, aby skutecznie zminimalizować ryzyko zakażenia, bezwzględnie należy stosować się do odpowiednich zaleceń, wśród których naczelną rolę odgrywa higiena osobista. Fundamentalnym działaniem profilaktycznym jest możliwie najczęstsze mycie rąk przy użyciu wody i mydła. W sytuacji, gdy brak jest do nich dostępu, należy użyć specjalnych płynów bądź żeli, których skład bazuje na alkoholu (co najmniej 60-procentowym) (MZ, 2020).

Rysunek 2. Instrukcja poprawnego mycia rąk

źródło: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/co-musisz-wiedziec-o-koronawirusie> (dostęp 25.03.2020).

Drugie z kolei zalecenie odnosi się do stosowania odpowiednich zasad podczas kaszlu i kichania. Kaszląc lub kichając należy obligatoryjnie pamiętać, aby zakryć usta i nos zgiętym łokciem lub chusteczką. W tej drugiej sytuacji użytą chusteczkę należy natychmiast wyrzucić do zamykanego kosza, po czym dokładnie umyć ręce. Zakrywanie ust i nosa podczas kichania i kaszlu jest istotne, ponieważ zapobiega rozprzestrzenianiu się wirusów i zarazków (MZ, 2020). Oprócz tego istotną kwestią stanowi zachowywanie bezpiecznej odległości (co najmniej 1,5 metra) od innych osób, w szczególności tych, które wykazują objawy choroby. W sytuacji epidemii ważną rolę pełni również kwarantanna i ścisłe przestrzeganie jej zasad. Mowa tu o kwarantannie obowiązkowej, jak i tej o charakterze dobrowolnym. Kwarantanna stanowi bowiem kluczowe narzędzie w kwestii zahamowania rozprzestrzeniania się wirusa. Jako że obecnie nie ma szczepionki, która zapobiegałaby zachorowaniu, ważne jest stosowanie się do wyżej wskazanych zaleceń, aby możliwie jak najskuteczniej zminimalizować ryzyko zakażenia i tym samym zapewnić bezpieczeństwo sobie i innym.

Epidemia choroby zakaźnej to również okres, w którym pojawia się lęk o przyszłość i bezpieczeństwo. Wśród tego rodzaju lęków miejsce ma przede wszystkim

strach o życie i zdrowie, zarówno własne, jak i swoich najbliższych (rodziny, przyjaciół) (Korzycki, 2020). Konieczność pozostania i funkcjonowania w izolacji może budzić poważny niepokój i niepewność. Dla znacznej części osób doświadczenie to ma charakter niecodzienny, w związku z czym poprzez ograniczone możliwości pracy i uzyskiwania z tego tytułu dochodów, pojawiać zaczynają się obawy dotyczące sytuacji materialnej i bytowania w przyszłości. Człowiek jest istotą społeczną, a więc konieczność pozostania w izolacji od świata zewnętrznego może generować wiele obaw, niepokoju czy lęków, jak i być przyczyną znacznego obniżenia nastroju i wzmoczonego przygnębienia. Zaniżony poziom poczucia bezpieczeństwa w związku z panującą epidemią koronawirusa w konsekwencji odbija się na zdrowiu psychicznym. Ten trudny dla wszystkich czas może w szczególności wpłynąć na wzrost doświadczania niekontrolowanych wybuchów złości, wzmocnić pojawianie się stanów depresyjnych, doprowadzić do paniki, a w niektórych skrajnych przypadkach prowadzić nawet do myśli samobójczych. Co więcej, u niektórych osób mogą zacząć przejawiać się objawy PTSD, czyli zespołu stresu pourazowego (z ang. *post-traumatic stress disorder*) (Korzycki, 2020). W szczególnie trudnej sytuacji znajdują się osoby, które wykazują uogólniony lęk, jak i osoby samotne. Tego rodzaju osoby są najbardziej narażone na nadmierny stres i eskalację stanów depresyjnych. Warto zwrócić uwagę na to, iż w sytuacji wzmożonego napięcia i stresu rośnie tendencja do zredukowania tych dwóch stanów rzeczy za pomocą alkoholu i innego rodzaju używek. Należy zatem podkreślić, że wszelkiego rodzaju używki nie stanowią żadnego sposobu rozwiązania problemów, lecz prowadzą jedynie do ich pogłębienia i jeszcze bardziej „dewastują” zdrowie psychiczne.

W polskich realiach wzmożone obawy o przyszłość dotyczą w szczególności dzieci w wieku szkolnym oraz pracowników małych i średnich przedsiębiorstw. Epidemia koronawirusa dotkliwie godzi w globalną gospodarkę. Wiele osób posiadających umowy na zlecenie bądź umowy o dzieło z dnia na dzień zostały pozbawione pracy. Liczne przedsiębiorstwa wskutek braku zysków są zmuszone do zwalniania swoich pracowników. Wiele firm i przedsiębiorstw również staje przed koniecznością zakończenia swojej działalności gospodarczej ze względu na brak popytu na ich produkty i świadczone przez nie usługi. Najbardziej dotknięte epidemią koronawirusa są branże turystyczne, kulturowe, rekreacyjne i transportowe. Pozbawienie pracy generuje w następstwie pytania odnośnie swej przyszłej sytuacji materialnej i w związku z tym może prowadzić do wielu negatywnych konsekwencji na gruncie zdrowia psychicznego.

Wśród dzieci w wieku szkolnym i ich rodziców rodzą się wątpliwości odnośnie zbliżających się egzaminów ósmoklasisty, jak i egzaminów maturalnych. Krajowy system edukacji również został wystawiony przez epidemię koronawirusa na ciężką próbę. Zamknięcie szkół w celu zapobieżenia rozprzestrzeniania się koronawirusa spowodowało zaistnienie konieczności nauczania na odległość (z ang. *e-learning*). Można zauważyć, że pomimo wszelkich starań, nie wszyscy nauczyciele zostali do tego odpowiednio przygotowani. Należy też dodać, że nie każdy uczeń ma dostęp do szybkiego Internetu bądź zaawansowanego technologicznie komputera. Niektóre rodziny dysponują tylko jednym komputerem, więc w tym miejscu znowu pojawiają się pytania o to, w jaki sposób sporządzić harmonogram zajęć, aby każdy członek rodziny mógł swoje obowiązki poprzez komputer wypełnić. Ważny element stanowi również odpowiednie dostosowanie metod pracy i liczby materiałów dla uczniów, ponieważ każdy z nich posiada inne możliwości psychofizyczne. Wskazane czynniki rodzą wiele pytań i wątpliwości. Zapewne dla większości społeczeństwa stanowią one źródło obaw i niepewności.

Dezinformacja w czasie epidemii

Obecna sytuacja sprzyja rozsiewaniu tzw. fake newsów, czyli nieprawdziwych informacji, a wręcz dezinformacji na temat trwającej epidemii koronawirusa. W Internecie można znaleźć stwierdzenie, że epidemia koronawirusa przeistoczyła się w epidemię dezinformacji. Często fałszywe informacje w sposób ekspresowy „zalewają” media, a w szczególności tak popularne dziś media społecznościowe. Celem szerzenia dezinformacji jest w tym przypadku wzbudzenie sensacji, która ma wywoływać negatywne reakcje wśród jej odbiorców (w.Gospodarce, 2020). Panująca epidemia stanowi znakomity pretekst do zasiania wśród społeczeństwa ziarna paniki. Zaobserwować można, że coraz większa liczba osób poszukuje wyjaśnień na temat zaistniałej sytuacji, co jest całkowicie zrozumiałe, jednakże podczas tych poszukiwań wiele z nich natrafia przy tym na fake newsy, fałszywe teorie spiskowe bądź plotki. Niestety część odbiorców tych nieprawdziwych informacji uznaje je za wiarygodne, ponieważ wpisują się one w ich stan emocjonalny, który przejawia się w postaci wzmożonego lęku, niepewności, poczuciu braku kontroli i bezpieczeństwa. Rozprzestrzenianiu fałszywych informacji sprzyja przede wszystkim nadmiar informacji (swoisty chaos informacyjny) dotyczących koronawirusa. Należy zatem mieć świadomość, iż nie wszystko, co zobaczymy bądź usłyszymy w środkach masowego przekazu, musi być

zgodne z prawdą. Jednakże istnieje kilka stosunkowo prostych zasad, którymi warto się kierować podczas analizy i weryfikacji poszczególnych informacji. Po pierwsze, w kontekście fake newsów, warto sprawdzić źródło takiej informacji, jak i zweryfikować jej autora lub autorów (CyberDefence24, 2020). Należy również każdorazowo zwracać uwagę na datę publikacji danej informacji, jak i pierwotną treść źródła. Zdarzają się bowiem sytuacje, w których analogicznie jak podczas zabawy w głuchy telefon, pewne treści zaczynają żyć własnym życiem i przeobrażają się w nieprawdziwe informacje (CyberDefence24, 2020). Wiadomości i informacje dotyczące koronawirusa warto pozyskiwać ze sprawdzonych źródeł, np. z rządowych stron, na których zamieszczone zostały specjalne zakładki z najważniejszymi informacjami o SARS-Cov-2. Informacje o bieżących wydarzeniach z kraju przedstawia Ministerstwo Zdrowia, czy to podczas konferencji, czy poprzez wpisy na swoim koncie na Twitterze. Wśród źródeł zagranicznych, wiarygodne i rzetelne informacje prezentowane są przez Światową Organizację Zdrowia (z ang. *World Health Organization*).

Problematyka dezinformacji nie jest zjawiskiem nowym. Na przestrzeni czasu często po nią sięgano, gdyż stanowi ona skuteczne narzędzie manipulacji i szerzenia kontroli nad społeczeństwem. Fałszywe informacje zazwyczaj przybierają taką treść i formę, aby jak najintensywniej oddziaływały na ludzkie emocje. W celu chronienia się przed dezinformacją należy przede wszystkim pamiętać o zachowaniu zdrowego rozsądku, jak i o uruchomieniu swojej ciekawości. Dokładne sprawdzanie źródeł i tworzenie opinii w oparciu o informacje pochodzące z tzw. „pierwszej ręki” stanowi najlepsze remedium w walce z dezinformacją.

Rysunek 3. Przykład fake news'a

źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/uwazajmy-na-internetowych-oszustow> (dostęp 26.03.2020).

Powyższy przykład dezinformacji dotyczy wyprowadzenia wojsk na ulice miast. Jest to jedna z wielu fałszywych informacji, którą można znaleźć w sieci. Inny przykład stanowi informacja dotycząca tego, że podczas zmagania się państw z epidemią koronawirusa, Chiny przejęły kontrolę nad całym światem. Z treści tej informacji wynika, że rządy i parlamenty wszystkich państw na świecie znalazły się pod całkowitą kontrolą Chin poprzez wykorzystanie najnowszych technologii, które są produkowane w ich kraju, a następnie dystrybuowane do wszystkich państw na globie ziemskim (CyberDefence24, 2020). Następnym przykładem jest próba wyłudzenia płatności pod pretekstem obowiązkowego szczepienia na koronawirusa. Wyłudzenie to realizowane jest za pośrednictwem SMS o treści „RP informuje o obowiązkowych szczepieniach na koronawirusa. Szczepienia zaczną się 20.03.2020 r. Koszt 10 zł, opłać w celu uniknięcia kolejek” (CyberDefence24, 2020). Rzecz jasna informacja ta jest fałszywa. Przestępcy są świadomi obecnego zagrożenia i w związku z tym, poprzez wykorzystanie zaistniałego niepokoju, próbują wyłudzać pieniądze od społeczeństwa. Drugim przykładem wyłudzenia jest rozsyłane, również za pośrednictwem SMS, ostrzeżenie dotyczące płatności za dezynfekcję przesyłki. SMS o treści „z powodu dezynfekcji przesyłka nr 002877399111 wymaga dopłaty 1,20 zł. Opłać, aby otrzymać dostawę”

(CyberDefence24, 2020) jest znów bez cienia wątpliwości fałszywy, a płatność jest skierowana na konta przestępców. Kolejnym przykładem dezinformacji jest powiadomienie o tym, że wojsko ma przeprowadzić dezynfekcję ze śmigłowców. Treść tego powiadomienia wygląda w sposób następujący: „minister obrony narodowej Mariusz Błaszczak informuje, że w dniu dzisiejszym w godzinach 23:00 - 5:00 na terenie Polski wojsko przeprowadzi dezynfekcję ze śmigłowców, więc proszę zamknąć okna” (CyberDefence24, 2020). Informacja ta mogłaby wydawać się prawdopodobna, lecz Ministerstwo Obrony Narodowej bez zwłoki zdementowało informacje o rzekomych opryskach (CyberDefence24, 2020). Ostatni przytoczony przykład dotyczy informacji, zgodnie z którą koronawirus sprowadzi zagładę na cały świat. Rzecz jasna, konsekwencje pandemii koronawirusa będą dotkliwe dla wszystkich państw, lecz na pewno nie doprowadzą do apokalipsy i całkowitego wyginięcia gatunku ludzkiego.

Dezinformacja może stanowić realne zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego. Każda z pozoru nieszkodliwa fałszywa informacja może doprowadzić do wielu negatywnych konsekwencji. Wielu dezinformacjom dajemy wiarę, ponieważ wpisują się one w nasze przekonania, jak i nasz stan emocjonalny. Twórcy fałszywych informacji zdają sobie z tego sprawę i ten aspekt sprytnie wykorzystują, aby wzmocnić ich przekaz i odbiór. Czas epidemii to także okres, w którym nasilać się mogą określone przestępstwa, jak np. wyłudzenia na koronawirusa. Jak pokazują wyżej wskazane przykłady, wielu przestępców żeruje na niepokojach i lękach wywołanych przez epidemię koronawirusa. Stoi za tym, rzecz jasna, chęć łatwego i szybkiego zarobku. Należy zatem zwracać uwagę na wszelkie odbierane treści, które wzbudzają w nas pewne podejrzenia. Pamiętać należy również, że nie wszystkie informacje, które odbieramy, są zgodne z rzeczywistością. Wiele z nich jest narzędziem do manipulacji, a z tego categorycznie trzeba zdawać sobie sprawę.

Solidarność społeczna w czasie epidemii

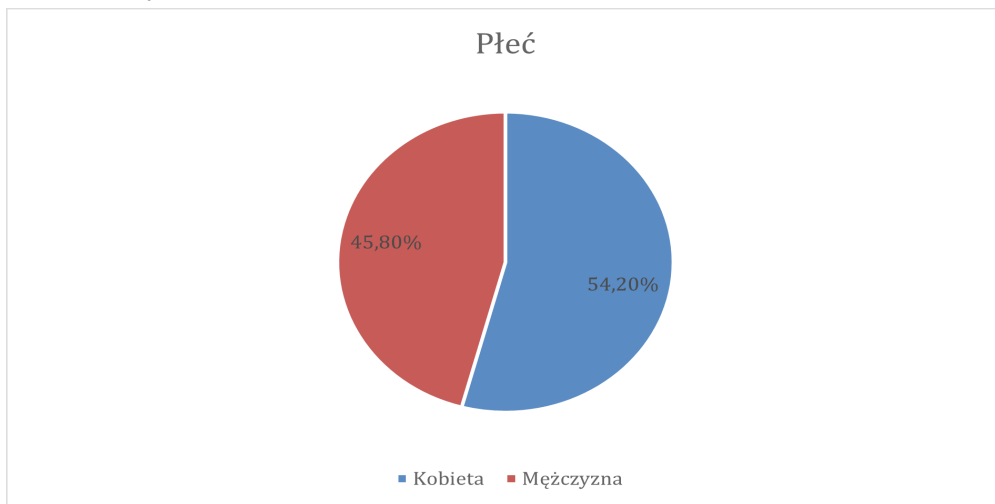
Zaobserwować można, że epidemia koronawirusa przyczyniła się do wzrostu znaczenia zasady solidarności społecznej. Solidarność ta charakteryzuje się podjęciem działania, które wykracza poza własne interesy, a zorientowana jest na dobro wspólnoty lub na poprawę sytuacji całych grup, jak i jednostek znajdujących się w trudniejszym, bardziej wymagającym położeniu (Równość.info, 2020). Obecnie solidarność społeczna przejawia się w takich inicjatywach, jak: masowe szycie maseczek ochronnych, przygotowywanie posiłków dla lekarzy, prowadzenie zbiórek pieniędzy

na walkę z koronawirusem czy oferowanie pomocy w robieniu zakupów dla osób starszych. W tego rodzaju akcji wsparcia włączają się pojedynczy obywatele, całe firmy, jak i osoby publiczne. Przejaw solidarności społecznej stanowi również świadczenie darmowej pomocy psychologicznej. W ramach wspólnej inicjatywy psychologów i psychoterapeutów o nazwie „Psychologowie dla społeczeństwa” oferowane jest nieodpłatne wsparcie dla osób, które zmagają się z problemami natury psychicznej w związku z sytuacją zagrożenia epidemicznego. Pomocy tej udzielają wysoko wykwalifikowani specjaliści od psychologów i psychoterapeutów poprzez interwencje kryzysowe, którzy na co dzień pracują w szpitalach, przychodniach, poradniach, jak i gabinetach prywatnych (Leśniewicz, 2020). Wskazane powyżej przykłady solidarności społecznej pokazują, że obywatele RP są świadomi, że tylko działając wspólnie, pomagając sobie i dbając o słabszych, możliwe jest pokonanie epidemii.

Badania - „Bezpieczeństwo Obywateli RP w Kontekście Epidemii Koronawirusa”

W celu bardziej dogłębnego zbadania problematyki bezpieczeństwa w czasie epidemii, przy pomocy elektronicznego kwestionariusza ankiety, przeprowadzono badania wśród społeczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Wspomniany kwestionariusz ankiety stanowi załącznik do niniejszego artykułu.

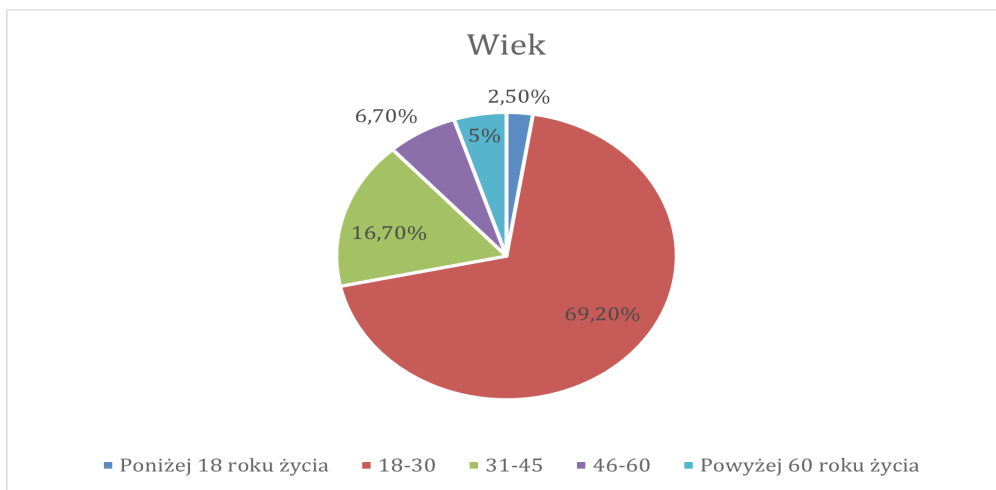
W badaniu łącznie udział wzięło 120 osób, z czego 55 to mężczyźni, a pozostałe 65 to kobiety.

Wykres 1. Płeć respondentów

źródło: badania własne.

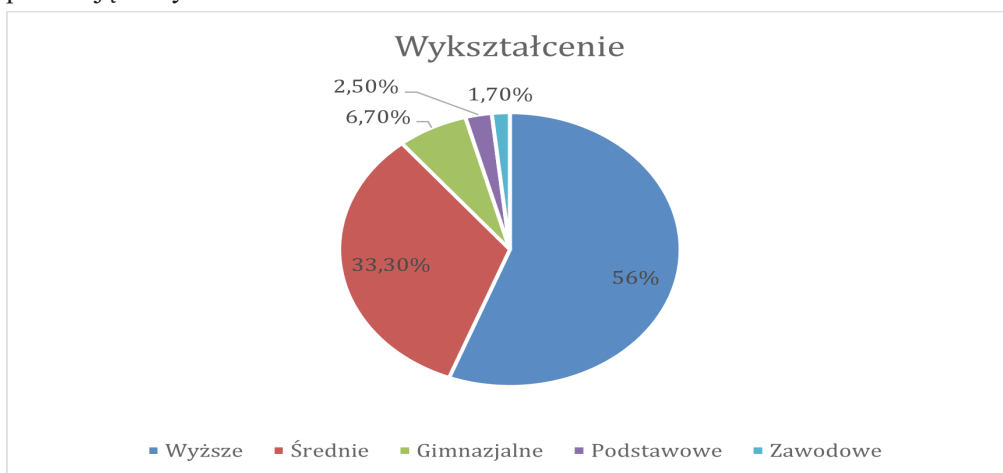
Pośród respondentów, 69,2% (83 osoby) jest w przedziale wiekowym 18-30 lat, 16,7% (20 osób) to osoby w przedziale wiekowym 31-45 lat, 6,7% (8 osób) to osoby w przedziale wiekowym 46-60 lat, 5% (6 osób) to osoby powyżej 60. roku życia, a pozostałe 2,5% (3 osoby) to osoby poniżej 18. roku życia.

Wykres 2. Wiek respondentów

źródło: badania własne.

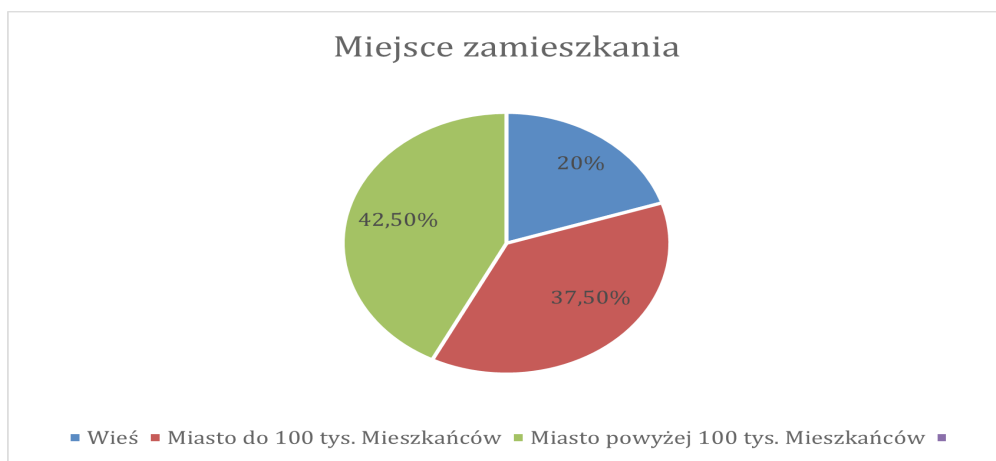
Wśród respondentów, 56% to osoby posiadające wyższe wykształcenie, 33,3% to osoby z wykształceniem średnim, 6,7% stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym, 2,5% to osoby z wykształceniem podstawowym, a pozostałe 1,7% to osoby posiadające wykształcenie zawodowe.

Wykres 3. Wykształcenie respondentów

źródło: badania własne.

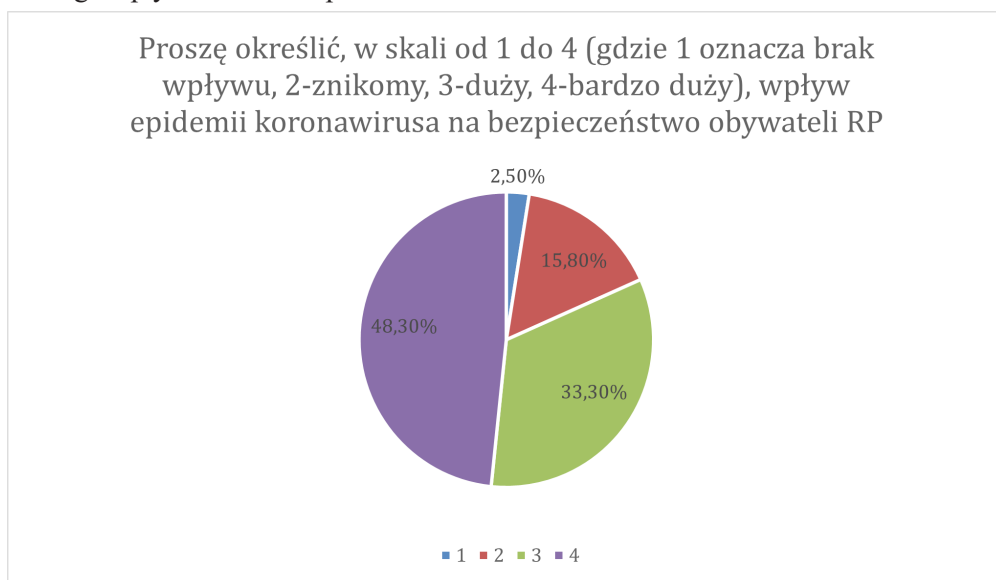
Grupa 42,5% respondentów to osoby zamieszkujące miasto, w którym liczba mieszkańców wynosi więcej niż 100 tysięcy. Następna grupa 37,5% respondentów mieszka w miastach do 100 tysięcy mieszkańców, a pozostała część (20%) mieszka na wsi.

Wykres 4. Miejsce zamieszkania respondentów

źródło: badania własne.

Następne pytania będą związane bezpośrednio z problematyką bezpieczeństwa w czasie panującej epidemii koronawirusa. W pytaniu dotyczącym określenia, w skali od 1 do 4, wpływu epidemii koronawirusa na bezpieczeństwo obywateli RP, 48,3% respondentów określiło ten wpływ jako bardzo duży, 33,3% zakwalifikowało ten wpływ jako duży, 15,8% osób uznało, że wpływ epidemii na bezpieczeństwo obywateli RP jest znikomy, pozostałe 2,5% osób zaś stwierdziło, że epidemia koronawirusa nie ma żadnego wpływu na ich bezpieczeństwo.

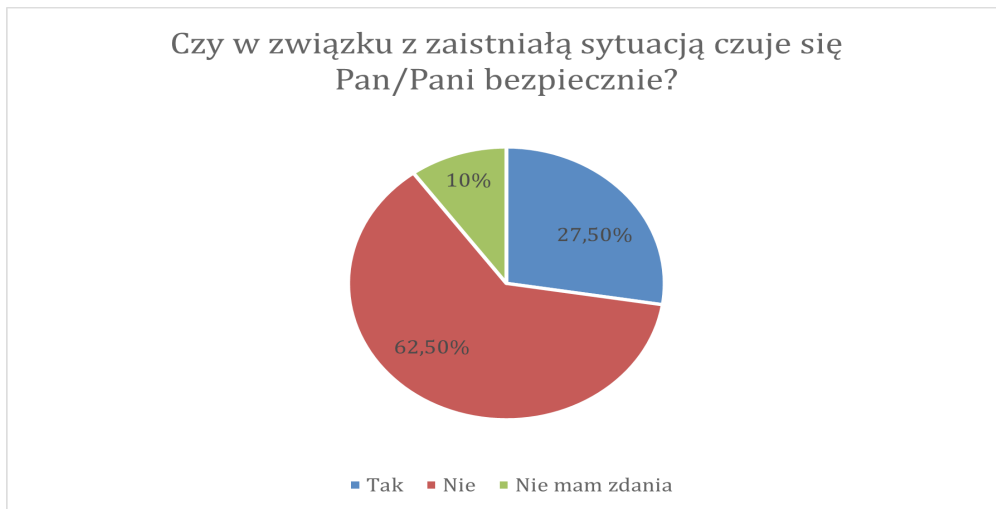

Wykres 5. Stopień wpływu epidemii koronawirusa na bezpieczeństwo obywateli RP

źródło: badania własne.

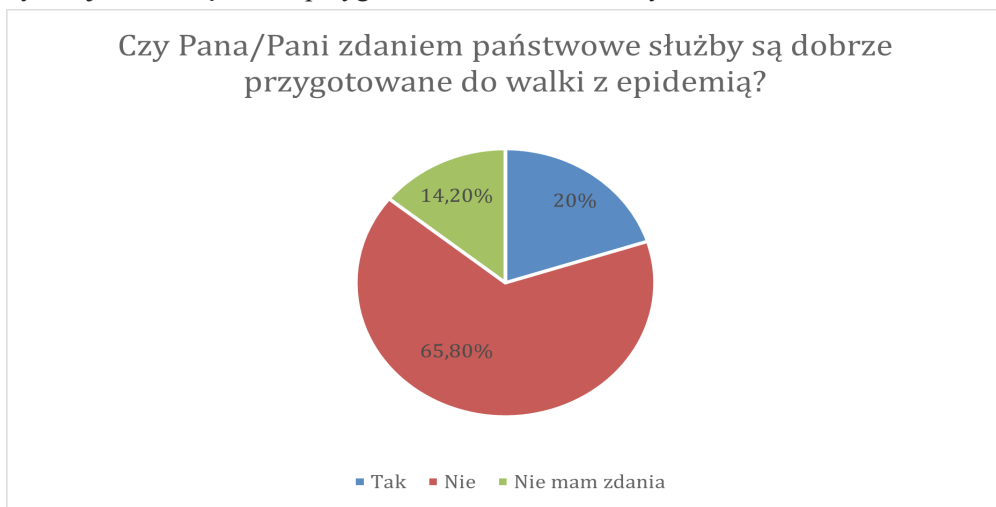

Na pytanie „czy w związku z zaistniałą sytuacją czuje się Pan/Pani bezpiecznie?”, znacząca większość badanych (62,5%) odpowiedziała przecząco. Grupa stanowiąca 27,5% respondentów odpowiedziała, że w związku z zaistniałą sytuacją czuje się bezpiecznie, a pozostałe 10% osób nie ma na ten temat zdania.

Wykres 6. Poczucie bezpieczeństwa obywateli RP w związku z panującą epidemią koronawirusa
źródło: badania własne.

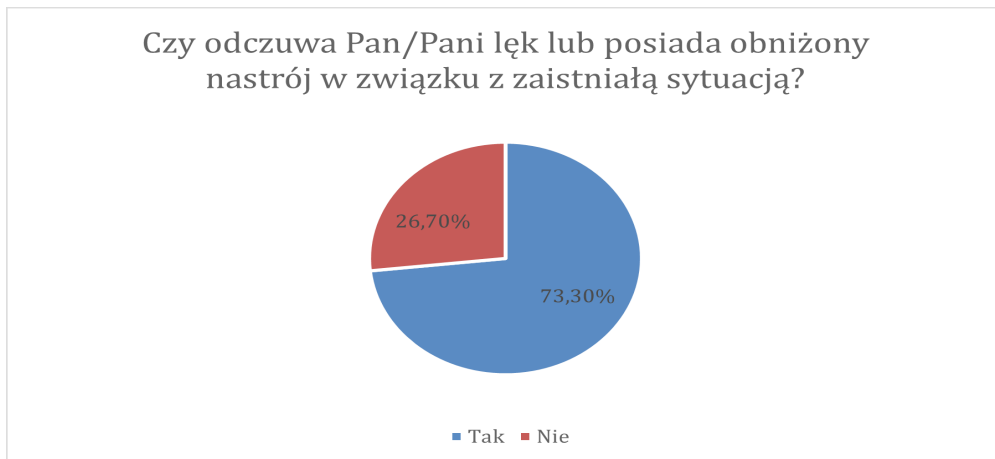
Następne pytanie dotyczyło kwestii, czy według respondentów polskie służby są dobrze przygotowane do poradzenia sobie z epidemią koronawirusa. Na to pytanie 65,8% badanych odpowiedziało przecząco. Kolejna część osób (20%) uważa, że polskie służby w tej kwestii są dobrze przygotowane, a 14,2% badanych nie ma na ten temat zdania.

Wykres 7. Opinie obywateli RP dotyczące przygotowania polskich służb do walki z epidemią koronawirusa

źródło: badania własne.

Kolejne dwa pytania dotyczyły stanu emocjonalnego i zdrowia psychicznego obywateli RP w związku z zaistniałą sytuacją. Większość respondentów (73,3%) odpowiedziało, że w związku z panującą epidemią koronawirusa odczuwa lęk i posiada obniżony nastrój. Pozostała część osób (26,7%) stwierdziła, że nie odczuwa z tego tytułu lęku i nie jest przybita bądź przygnębiona.

Wykres 8. Lęk lub obniżony nastrój w związku z panującą epidemią koronawirusa
źródło: badania własne.

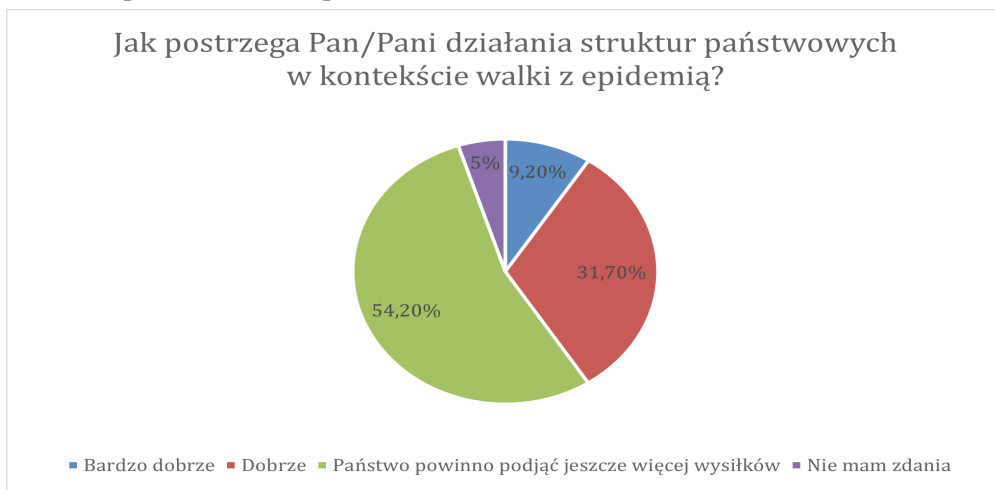
Na pytanie dotyczące wzmożonych obaw lub lęku dotyczącego przyszłości, 68,3% respondentów odpowiedziało, że takowy lęk lub obawy posiada. Pozostała część osób (31,7%) zadeklarowała, że nie odczuwa lęku bądź obaw odnośnie przyszłości.

Wykres 9. Lęk lub wzmożone obawy obywateli RP dotyczące przyszłości

źródło: badania własne.

Na pytanie „jak postrzega Pan/Pani działania struktur państwowych w kontekście walki z epidemią?”, 54,2% respondentów stwierdziło, że państwo powinno podjąć jeszcze więcej wysiłków w tej kwestii. Grupa stanowiąca 31,7% badanych odpowiedziała, że w tym aspekcie dobrze postrzega działania struktur państwowych. Idąc dalej, 9,2% badanych bardzo dobrze postrzega działania struktur państwowych w tej materii, a pozostałe 5% respondentów nie ma na ten temat zdania.

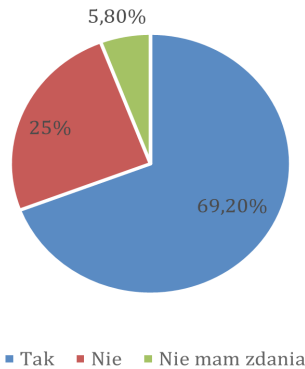

Wykres 10. Sposób postrzegania działań struktur państwowych w kontekście walki z epidemią koronawirusa

źródło: badania własne.

W pytaniu dotyczącym uwag odnoszących się do wprowadzenia jeszcze większej liczby restrykcji i ograniczeń w celu zahamowania rozprzestrzeniania się koronawirusa większość respondentów (69,2%) jest zdania, że liczba ta powinna się zwiększyć. Grupa stanowiąca 25% badanych nie uważa, że należałoby wprowadzić jeszcze więcej ograniczeń, natomiast pozostałe 5,8% respondentów nie ma na ten temat zdania.

Czy Pana/Pani zdaniem należałoby wprowadzić jeszcze więcej restrykcji i ograniczeń celem zahamowania rozprzestrzeniania się koronawirusa?

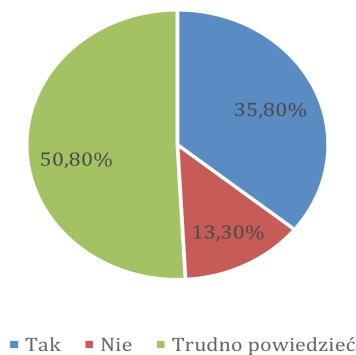

Wykres 11. Opinie dotyczące zwiększenia liczby ograniczeń i restrykcji celem powstrzymania rozprzestrzeniania się koronawirusa

źródło: badania własne.

Na pytanie „czy w Pana/Pani miejscu zamieszkania przestrzegane są zasady kwarantanny?”, nieco ponad połowie respondentów trudno jest się wypowiedzieć na ten temat. Grupa stanowiąca 35,8% badanych odpowiedziała, że w ich miejscu zamieszkania zasady te są przestrzegane, natomiast pozostała część respondentów (13,3%) stwierdziła, że w ich miejscu zamieszkania zasad tych się nie przestrzega.

Czy w Pana/Pani miejscu zamieszkania przestrzegane są zasady kwarantanny?

Wykres 12. Przestrzeganie zasad kwarantanny

źródło: badania własne.

Następne pytanie dotyczyło korzystania z pomocy psychologicznej w związku z zaistniałą sytuacją. Niemalże wszyscy respondenci (98,3%) odpowiedzieli, że

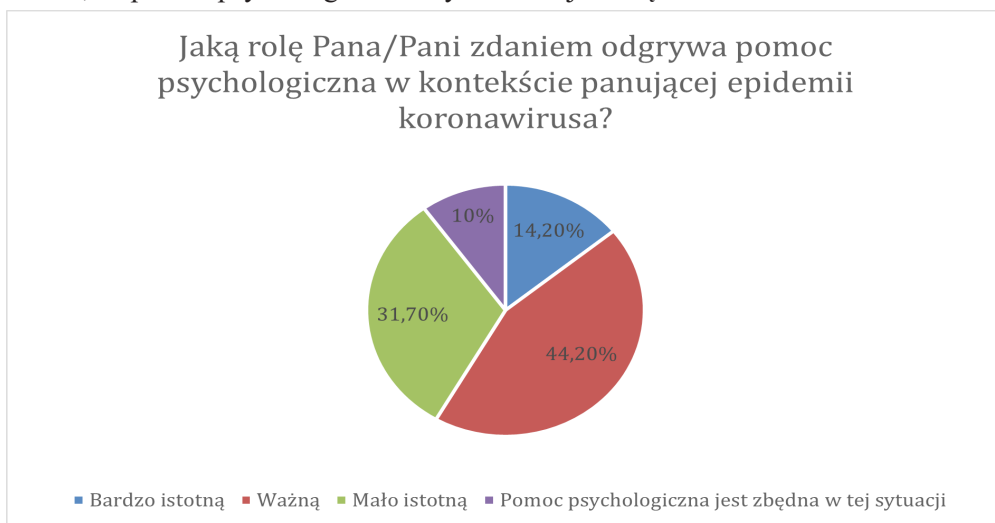
z takiej pomocy nie korzystają. Z pomocy psychologicznej korzysta jedynie 1,7% badanych.

Wykres 13. Korzystanie z pomocy psychologicznej w związku z zaistniałą sytuacją.

źródło: badania własne.

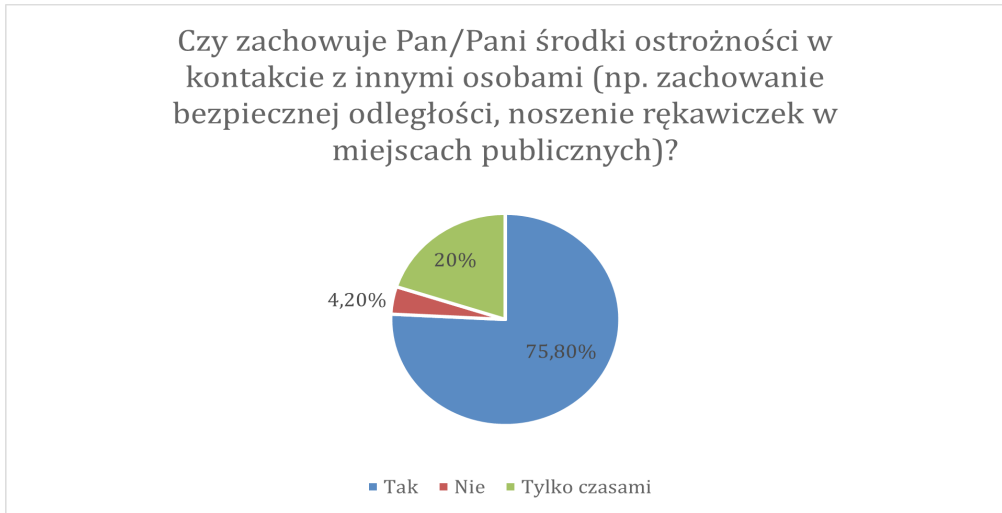
W pytaniu dotyczącym roli, jaką pełni pomoc psychologiczna w czasie epidemii koronawirusa, 44,2% respondentów odpowiedziało, że pomoc ta w zaistniałej sytuacji jest ważna. Grupa stanowiąca 31,7% badanych uważa, że pomoc psychologiczna w tym momencie pełni mało istotną rolę. Następnie, 14,2% badanych stwierdziło, że ta forma pomocy w obecnej sytuacji jest bardzo ważna, a pozostałe 10% osób jest zdania, że pomoc psychologiczna w tym czasie jest zbędna.

Wykres 14. Opinie dotyczące roli pomocy psychologicznej podczas panującej epidemii koronawirusa

źródło: badania własne.

W kwestii zachowywania środków ostrożności w kontakcie z osobami trzecimi znaczna większość respondentów (75,8%) odpowiedziała, że do tych środków się stosuje. Grupa stanowiąca 20% badanych odpowiedziała, że stosuje te środki tylko czasami, a pozostała część osób (4,2%) odpowiedziała, że nie zachowuje środków ostrożności w kontakcie z innymi osobami.

Wykres 15. Zachowywanie środków ostrożności w kontaktach z innymi osobami

źródło: badania własne.

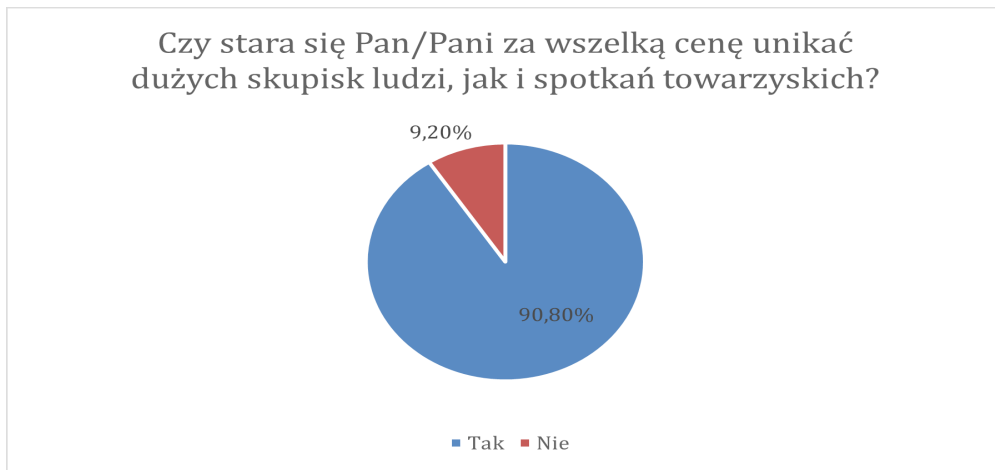
W pytaniu dotyczącym bezwzględnego przestrzegania zasad higieny osobistej prawie wszyscy respondenci (97,5%) odpowiedzieli, że absolutnie do tych zasad się stosuje. Pozostała grupa osób (2,5%) zadeklarowała, że tych zasad nie przestrzega.

Wykres 16. Bezwzględne przestrzeganie zasad higieny osobistej

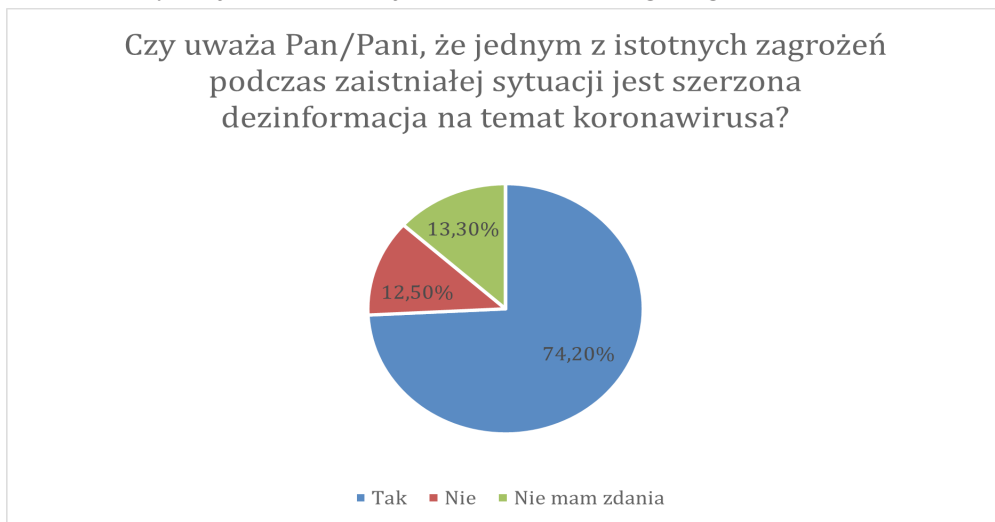
źródło: badania własne.

Na pytanie „czy stara się Pan/Pani za wszelką cenę unikać dużych skupisk ludzi, jak i spotkań towarzyskich?”, znów zdecydowana większość respondentów (90,8%) odpowiedziała, że takich sytuacji i spotkań unika. Pozostała grupa badanych (9,2%) stwierdziła, że nie unika dużych skupisk ludzi, jak i spotkań towarzyskich.

Wykres 17. Unikanie dużych skupisk ludzi i spotkań towarzyskich podczas panującej epidemii
źródło: badania własne.

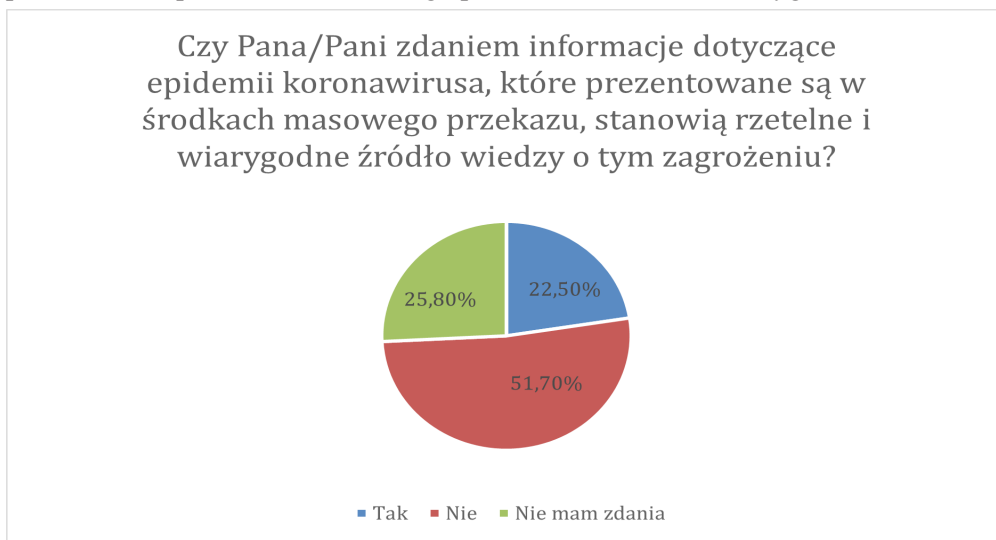
Następne pytanie dotyczyło istotnego zagrożenia, które ma miejsce w zaistniałej sytuacji, a mianowicie dezinformacji. Większość respondentów (74,2%) uważa, że dezinformacja stanowi poważne zagrożenie. Grupa stanowiąca 13,3% badanych nie ma na ten temat zdania, a pozostała część osób (12,5%) jest zdania, że w związku z zaistniałą sytuacją dezinformacja nie stanowi istotnego zagrożenia.

Wykres 18. Postrzeganie dezinformacji jako zagrożenia w związku z panującą epidemią koronawirusa
źródło: badania własne.

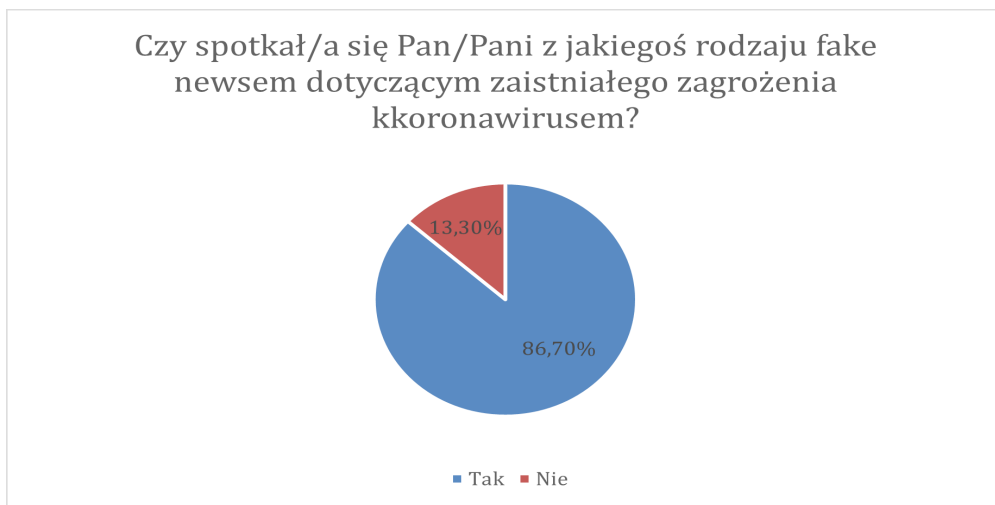
W kwestii wiarygodności i rzetelności prezentowanych w środkach masowego przekazu informacji dotyczących epidemii koronawirusa nieco ponad połowa badanych (51,7%) jest zdania, że informacje te nie stanowią rzetelnego i wiarygodnego źródła wiedzy o zaistniałej sytuacji. Grupa stanowiąca 25,8% respondentów nie ma na ten temat zdania, natomiast pozostała część osób (22,5%) uważa, że informacje prezentowane przez środki masowego przekazu są rzetelne i wiarygodne.

Wykres 19. Opinie dotyczące wiarygodności i rzetelności informacji dotyczących epidemii koronawirusa prezentowanych przez środki masowego przekazu

źródło: badania własne.

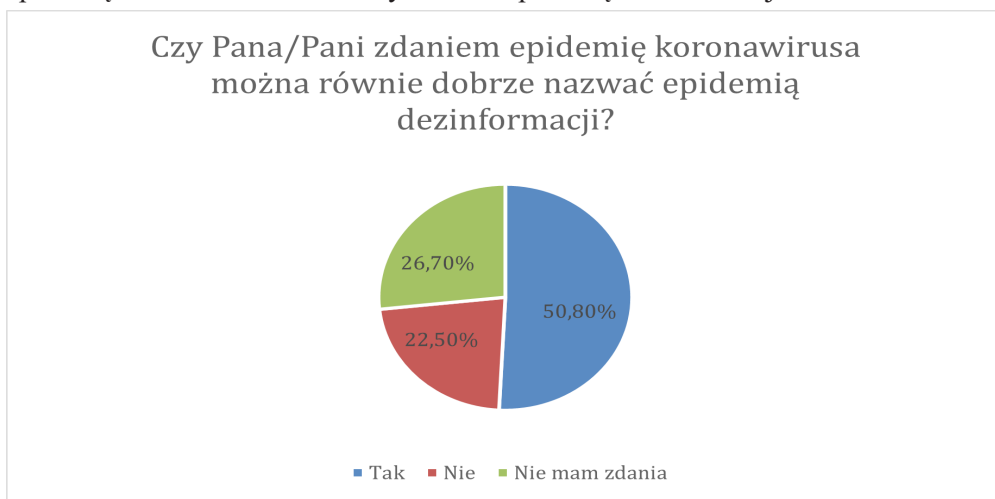
Kolejne pytanie miało na celu zbadać, czy respondenci spotkali się jakiegos rodzaju fake newsem dotyczącym obecnie panującej epidemii koronawirusa. Zdecydowana większość badanych (86,7%) odpowiedziała, że z tego rodzaju fałszywą informacją się spotkało. Pozostała część osób (13,3%) nie miała styczności z żadnym fake newsem dotyczącym zaistniałej sytuacji.

Wykres 20. Stycznosc z fake news'em dotyczącym epidemii koronawirusa

źródło: badania własne.

Na pytanie „czy Pana/Pani zdaniem epidemię koronawirusa można równie dobrze nazwać epidemią dezinformacji?“, nieco ponad połowa respondentów (50,8%) odpowiedziała na to pytanie twierdząco. Grupa stanowiąca 26,7% badanych nie ma na ten temat zdania, a pozostała grupa osób (22,5%) nie uważa, jakoby obecnie panującą epidemię koronawirusa można by nazwać epidemią dezinformacji.

Wykres 21. Opinie dotyczące utożsamienia epidemii koronawirusa z epidemią dezinformacji

źródło: badania własne.

W następnym pytaniu chciano zbadać, czy zdaniem respondentów okres epidemii to czas sprzyjający popełnianiu przestępstw. Na to pytanie 66,7% badanych odpowiedziało twierdząco. Grupa stanowiąca 17,5% respondentów uważa, że okres epidemii nie sprzyja popełnianiu przestępstw, a pozostała część osób (15,8%) nie ma na ten temat zdania.

Wykres 22. Opinie dotyczące okresu epidemii jako czasu, który sprzyja popełnianiu przestępstw

źródło: badania własne.

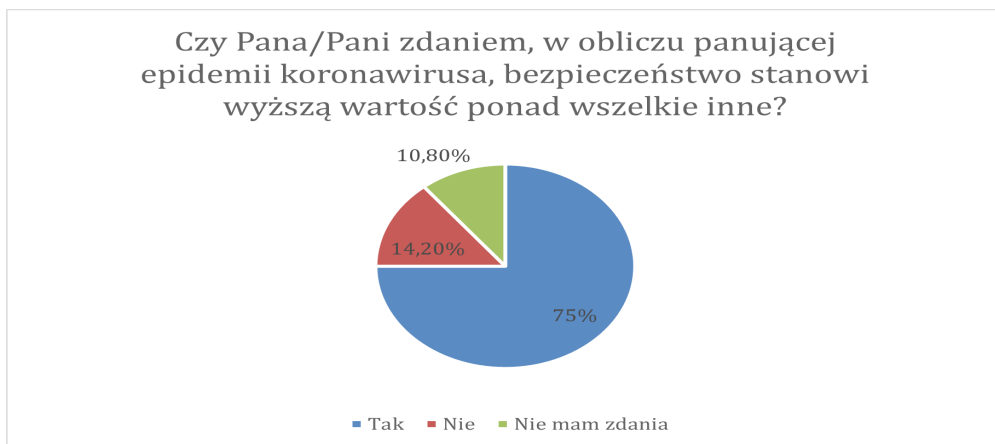
W pytaniu dotyczącym bycia świadkiem przestępstwa, które motywowane było falą niepokoju w związku z epidemią koronawirusa, większość respondentów (91,7%) odpowiedziała, że z tego rodzaju przestępstwem się nie zetknęło. Jedynie 8,3% badanych z takim przestępstwem miało do czynienia.

Wykres 23. Bycie świadkiem przestępstwa motywowanego falą niepokoju związaną z epidemią koronawirusa

źródło: badania własne.

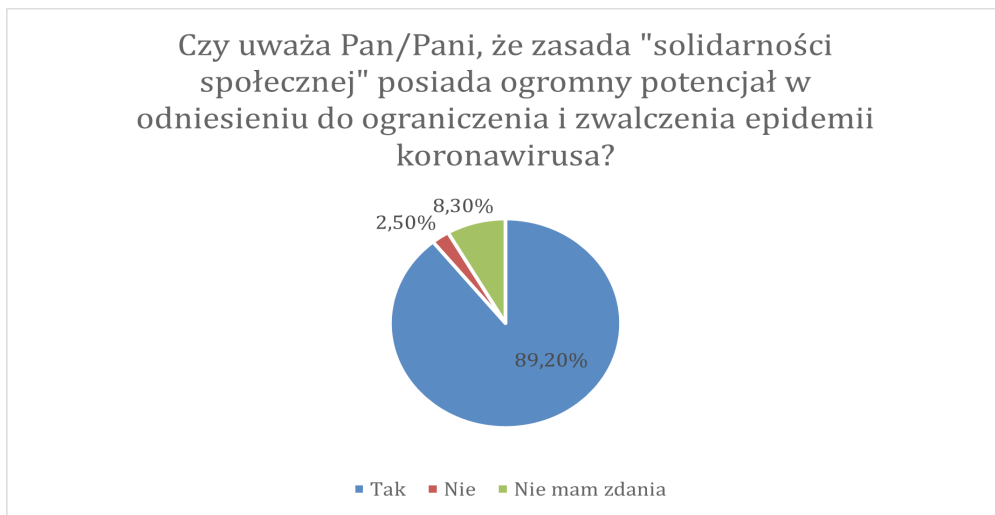
Następne pytanie dotyczyło kwestii, czy w obliczu panującej epidemii bezpieczeństwo stanowi wyższą wartość ponad wszelkie inne. Na to pytanie 75% respondentów odpowiedziało twierdząco. Grupa stanowiąca 14,2% badanych jest zdania, że w obliczu zaistniałej sytuacji bezpieczeństwo nie stanowi nadrzędnej wartości, a pozostała grupa osób (10,8%) nie ma na ten temat zdania.

Wykres 24. Opinie dotyczące traktowania bezpieczeństwa jako nadrzędnej wartości w stosunku do pozostałych

źródło: badania własne.

Ostatnie pytanie miało na celu zbadać jaką rolę pełni zasada „solidarności społecznej” w kontekście ograniczenia i pokonania epidemii koronawirusa. Zdecydowana większość respondentów (89,2%) uważa, że zasada ta posiada w tej kwestii ogromny potencjał. Jedynie 2,5% badanych odpowiedziało na to pytanie przecząco, a pozostała grupa osób (8,3%) nie ma na ten temat zdania.

Wykres 25. Sposób postrzegania zasady „solidarności społecznej” w kontekście ograniczenia i zwalczania epidemii koronawirusa

źródło: badania własne.

Podsumowanie

Z zaprezentowanych wyników badań wynika, że w związku z panującą epidemią koronawirusa respondenci w większości nie czują się bezpiecznie. Zauważyć można negatywny oddziaływanie epidemii koronawirusa na poczucie bezpieczeństwa obywateli RP. Jednocześnie wśród respondentów panuje przekonanie, że bezpieczeństwo stanowi istotną wartość, którą należy się kierować w związku z panującą epidemią koronawirusa.

Zdecydowana większość badanych, będąc świadomym zagrożenia, dba o swoje bezpieczeństwo w szczególności poprzez obligatoryjne przestrzeganie zasad higieny osobistej. Jest to bardzo ważne, ponieważ higiena osobista posiada największy potencjał profilaktyczny w zakresie ochrony przed zakażeniem. Większość badanych zadeklarowała również, że stosuje się do środków ochrony osobistej (takich jak. m.in. zachowywanie bezpiecznej odległości od innych osób).

W kwestii działań struktur państwowych podejmowanych w celu zwalczania epidemii spora część respondentów jest zdania, że państwo powinno podjąć jeszcze więcej wysiłków w tej kwestii. Z jednej strony może to być prawda, jednakże może to wynikać również z tego, iż jako społeczeństwo nie posiadamy pełnych informacji co do pracy poszczególnych służb.

Na uwagę zasługuje fakt, iż obywatele RP są świadomi tego, że dezinformacja w czasie panującej epidemii stanowi realne zagrożenie. Dodatkowo o wzmożonym rozprzestrzenianiu się dezinformacji w obecnej sytuacji świadczy to, że większość respondentów spotkała się z jakiegoś rodzaju fake newsem. Co więcej, około połowa respondentów jest zdania, że prezentowane przez środki masowego przekazu informacje dotyczące koronawirusa nie stanowią rzetelnego i wiarygodnego źródła wiedzy o tym zagrożeniu. Zatem tu również można mówić o dużej świadomości społeczeństwa RP w zakresie, że nie wszystkie treści przekazywane przez media muszą być zgodne z prawdą.

Spora część badanych jest również świadoma tego, że okres trwania epidemii to czas, w którym nasilać się mogą czyny przestępcze. Choć większość badanych nie miała styczności z przestępstwem motywowanym falą zaistniałego niepokoju, to z pewnością zachowają oni rozwagę i ostrożność jeśli z taką sytuacją będą mieli do czynienia.

Wyniki badań pokazują, że w związku z panującą epidemią obywatele RP odczuwają lęk, obawę i niepokój zarówno wobec zagrożenia koronawirusem, jak i swojej

przyszłości. W obliczu zagrożenia naturalnym jest odczuwanie lęku i niepokoju. Naturalne jest również to, że zwiększają się nasze obawy o zdrowie i życie własne, jak i naszych najbliższych. Trwająca epidemia koronawirusa wystawia społeczeństwo całego świata na niezwykle ciężką próbę, jednakże tym samym pokazuje jakie wartości są dla nas najważniejsze.

Należy bezwzględnie pamiętać, że czas trwania epidemii nie jest formą ferii, bądź wakacji. Jest to okres, w którym należy dbać o bezpieczeństwo własne i innych. Podstawową formą zapewnienia bezpieczeństwa jest poddanie się dobrowolnej kwarantannie, czyli, krótko mówiąc, pozostanie w domu na czas trwania zagrożenia. Ograniczenie wyjść do minimum stanowi fundament zahamowania rozprzestrzeniania się choroby. W tym czasie należy również pamiętać w szczególności o osobach starszych i schorowanych, które znajdują się w największej grupie ryzyka odnośnie zachorowania na koronawirusa. Czas trwania epidemii rodzi wiele ograniczeń dla naszego funkcjonowania, lecz niech nie będzie ograniczeniem dla naszego człowieczeństwa. W związku z tym, jako społeczeństwo, powinniśmy kierować się zasadą solidarności społecznej, ponieważ tylko działając razem, wspierając się wzajemnie i pomagając sobie, jesteśmy w stanie skuteczniej i efektywniej przeciwdziałać zagrożeniu koronawirusem.

Bibliografia:

- CyberDefence24. (2020). Krótki przewodnik po fake newsach o koronawirusie. *CyberDefence24*. Pobrane z: <https://www.cyberdefence24.pl/krotki-przewodnik-po-aktualnych-fake-newsach-o-koronawirusie>. [dostęp: 26.03.2020].
- Ekologia.pl. (2020). Epidemia. *Ekologia.pl*. Pobrane z: <https://www.ekologia.pl/wiedza/slowniki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/epidemia>. [dostęp: 25.03.2020].
- Gdula, A. (2010). *O bezpieczeństwie człowieka jako wartości*, typ pliku: pdf.
- Korzycki, R. (2020). Psychoterapeutka: Podczas epidemii pojawia się lęk o przyszłość i bezpieczeństwo [ROZMOWA]. *wiadomosci.dziennik.pl*. Pobrane z: <https://wiadomosci.dziennik.pl/opinie/arttykul-prasowy/6464442,koronawirus-epidemia-rozmowa-psychoterapeutka-lek-przyszlosc.html>. [dostęp: 25.03.2020].
- Krawczyk, K. (2020). Koronawirus a bezpieczeństwo personelu medycznego. *Medycyna Praktyczna*. Pobrane z: <https://www.mp.pl/ratownictwo/nadzyrurze/229925,koronawirus-a-bezpieczenstwo-personelu-medycznego>. [dostęp: 25.03.2020].
- Leśniewicz, M. (2020). Pomoc psychologiczna w związku z epidemią koronawirusa – wsparcie telefoniczne i online. *stronaZDROWIA*. Pobrane z: <https://stronazdrowia.pl/pomoc-psychologiczna-w-zwiazku-z-epidemia-koronawirusa-wsparcie-telefoniczne-i-online/ar/c14-14868723>. [dostęp: 26.03.2020].
- Ministerstwo Zdrowia (MZ). (2020). Koronawirus – co musisz wiedzieć?. *Strona internetowa Ministerstwa Zdrowia*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/co-musisz-wiedziec-o-koronawirusie>. [dostęp: 25.03.2020].
- Nęcki, T. (2018). Piramida Maslowa, czyli teoria hierarchii potrzeb. Na czym polega?. *Poradnik Zdrowie*. Pobrane z: <https://www.poradnikzdrowie.pl/psychologia/zdrowie-psychiczne/piramida-maslawa-czyli-teoria-hierarchii-potrzeb-na-czym-polega-aa-V65R-KMsG-ikqu.html>. [dostęp: 23.03.2020].
- Równość.info. (2020). Solidarność społeczna. *Równość.info*. Pobrane z: <https://rownosc.info/dictionary/solidarnosc-spoeczna/>. [dostęp: 26.03.2020].
- Zespół w.Gospodarce (w.Gospodarce). (2020). Infodemia, czyli panika i dezinformacja w czasie epidemii. *w.Gospodarce*. Pobrane z: <https://wgospodarce.pl/informacje/76687-infodemia-czyli-panika-i-dezinformacja-w-czasie-epidemii>. [dostęp: 26.03.2020].

